

Образотворча терапія для дітей з особливими освітніми потребами: діагностика, розвиток, корекція, терапія і виховання.

Черкашина Оксана, практичний психолог
КЗ»Зідьківська ЗОШ І-ІІІ ступенів
імені Г.І.Ковтуна, Чугуївського району,
Зміївської міської ради,
керівник спільноти працівників
психологічної служби Зміївської
та Слобожанської ОТГ

Ключові слова : арт-терапія, образотворча терапія, форми малювання, художні матеріали

Мета роботи: активізувати увагу до використання методу образотворчої терапії з особливими дітьми

Сучасне життя ставить систему освіти в такі умови, коли вона має бути готовою до адекватної відповіді усім викликам сьогодення, яке випробовує нас на міцність, витривалість і винахідливість. Одним з таких викликів сучасності є тенденція зростання кількості дітей з психофізичними вадами та відхиленнями у розвитку.

Головним курсом Нової української школи є формування справді європейського, толерантного за своїми цінностями суспільства, яке вимагає від нас цінувати кожную особистість з усіма її особливостями, дбати про її розвиток і можливість самореалізації. Введення у практику роботи загальноосвітніх закладів з інклюзивною формою навчання є своєчасним і актуальним. Більшість аспектів організації такого навчання передбачають тісну співпрацю адміністрації, педагогічних працівників, батьків і працівників психологічної служби. Весь процес навчання таких дітей повинен бути спрямований на усунення перешкод для успішної інтеграції дитини у соціальне середовище, а не просто оволодіння певними знаннями.

Для досягнення позитивних результатів у роботі з дітьми з ООП дуже важливо використовувати гнучкі види корекції. Одним із таких є саме образотворча терапія. Вона дозволяє, ненав'язливо спостерігаючи за дитиною в процесі спонтанної творчості, пізнати її життєві цінності й особистісні інтереси, зрозуміти індивідуальність, відчути настрій. Творча діяльність гармонійно поєднує виховний, розвивальний, діагностичний і корекційний процеси, створюючи підґрунтя для налагодження довірливих емоційних стосунків із дитиною, ефективної соціальної взаємодії та якісного корекційного впливу- це і є ключовою метою використання в роботі саме цих арт-терапевтичних технологій. Чому саме образотворча терапія? Відповідь на це запитання дуже проста: майже кожна людина (незалежно від віку, культурного досвіду, соціального стану) може брати участь у арт-терапевтичних

заняттях. [2] Образотворча терапія – засіб невербального спілкування дуже широкого спектру дії. За допомогою методів образотворчої терапії дитина дає вихід внутрішнім конфліктам і сильним емоціям, усуває страх, допомагає зрозуміти власні почуття і переживання, сприяє підвищенню самооцінки, розслабленню і зняттю напруги і, звичайно ж, допомагає в розвитку творчих здібностей. Терапія мистецтвом пропонує дитині висловити свої емоції, почуття за допомогою малювання. Переживаючи образи, дитина знаходить свою цілісність та неповторність. Надзвичайно добре поєднувати різні форми арт-терапії: спиратися на вербальний рівень (робота з казкою, фільмом), продовжувати на невербальному рівні (малювання, ліплення, колаж, орігамі) і завершувати знову на вербальному рівні. [3]

Завдання, які ставить перед собою метод образотворчої терапії в роботі з дітьми з ООП це: розвиток пізнавальних процесів дітей, вдосконалення навичок самообслуговування, самоорганізації, самостійності, а також соціально – побутове орієнтування та комунікація. В роботі з особливими дітьми я використовую як пасивну форму роботи (дитина працює з художніми творами, які створені іншими людьми), так і активну (створені дитиною продукти творчості), як індивідуальну, так і групову форму роботи (в залежності від поставленої задачі) [4]

Художні матеріали для цього використовую різноманітні :

- фарби (вправи «Клякси», «Історія з життя улюбленого кольору», «Файлографія», «Вигадай образ»),
- олівці (розфарбовування мандал - малюнки тварин та рослин для ознайомлення з оточуючим світом, геометричні малюнки – вивчення форми і розмірів предметів), вправи «Моя вулиця», «Мої друзі», «Моя школа», вправа «Малюнок одним олівцем»- для розвитку навичок спілкування (проводиться в парі з вчителем або одним із батьків).
- кольорова крейда(малювання соціального оточення дитини, «Моя мрія», «Улюблене місце»),
- допоміжні матеріали: цукерки, крекер, кольорові та чорно-білі камінці, конструктор «Banchems»(Реп'яшок), поп-корн(метод К.Сисоевої), зображення картин, МАК.)

Розвиток мистецтвом має певні етапи:

1. Вільна активність власне перед творчим процесом - передбачає вибір дитиною (дорослим) власної стратегії створення продукту творчої діяльності
2. Створення продукту діяльності - процес творчої роботи
3. Візуалізація створеного продукту(Що це?, Чи відповідає продукт заданій темі?)
4. Вербалізація почуттів і думок, які виникали до та після роботи.(Що відчували до, під час та після роботи?, Що думаєте дивлячись на продукт? і т.д.) [4]

Психологи виділяють декілька форм малювання :

Самостійне малювання –використовується в випадках застосування діагностичних методик («Малюнок сім'ї», «Моя дитина квітка» (в роботі з батьками дитини з ООП), малюнок мандали, «Дерево самооцінки» і т.д.). Дитина (дорослий) виконує роботу самостійно без втручання сторонніх осіб.

Спільне малювання – використовується в випадках спостереження за міжособистими стосунками в класі. (методики «Мій клас», «Сніданок, обід, вечеря»). Продуктом спільної діяльності буде один загальний від групи продукт в створенні якого приймає участь кожен член групи.

Доповнююче малювання – використовується в випадках, коли потрібно визначити рівень самооцінки учасників та емоційний стан особистості. (методика «Жахливо-красивий малюнок», «Мій шедевр» і т.д.)

Комунікативне малювання – використовується також для визначення характеру міжособистих відносин в групі. Велика група об'єднується в малі групи, які малюють на задану тему(при цьому не обговорюючи стратегію малювання («малювання мовчки»)), а потім обговорюється почуття і думки стосовно малювання «мовчки».[1]

Але існують ряд застережень по використанню методів образотворчої терапії:

1. З обережністю потрібно використовувати з дітьми (дорослими), які бояться розголосу особистісної інформації, яка «зашифрована»в малюнках
2. Наявність психічних порушень (розлади свідомості, маніакальне збудження)
3. З дітьми підліткового віку доцільно використовувати ненав'язливі методи.[4]

Психологи вигадали основні « правила ізотерапії»:

Щоб не відбувалося в твоєму житті – просто малюй:

- Мрієш або сумніваєшся –малюй
- Плачеш від суму або радості –малюй
- Страшно або сміливо –малюй
- Важко чи легко – малюй
- Заморився чи відпочиваєш –малюй
- Самотньо або з друзями –малюй.

Джерела:

1. Єрмолаєва М.В. Практическая психология детского творчества.-М.,2001.-194 с.
- 2.Корекційна педагогіка. Випуск 10.т.1.2019.по арт-терапии технології арт-терапії в корекційно- розвитковій роботі. Серєда І.В..- 66 с.
- 3.Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова , випуск 5 (48) 2014.-71 с.Кіпріанов І.Ю.
4. Тарарина О. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера-К, Астемир-В.2017.-224 с.-ил.

<https://www.youtube.com/watch?v=V5vc7HRR7JI>